

ASPECTE ALE OCUPAȚIEI MILITARE STRAINE ÎN GORJ ÎN PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

de MARINOIU VASILE

Primul război mondial declanșat în anul 1914 între marile puteri avea drept scop reîmpărțirea lumii și a sferelor de influență.

Legitimitatea revendicărilor românești, privind desăvârșirea unității naționale, a determinat România ca după doi ani de neutralitate să se alăture Antantei care îi promitea sprijinul în îndeplinirea acestui deziderat.

În noaptea de 14/27 – 15/28 august 1916 armatele române au trecut la ofensiva generală pe întreg arcul carpatin, dar evoluția ulterioară a evenimentelor, datorită slabei dotări cu echipament și armament ca și nerespectării obligațiilor asumate de aliați prin convenția din 4/17 august același an, a dus la schimbarea raportului de forțe, armata noastră trecând în defensivă. Timp de peste trei luni de zile au urmat lupte grele soldate cu pierderi umane și materiale. Cu tot eroismul ostașilor și comandanților, ca și al întregii populații, armata română a trebuit să se retragă pe linia Siretului.

În cele ce urmează ne vom ocupa de unele aspecte ale situației economice și social-politice de pe teritoriul județului Gorj, ocupat vremelnic de trupele invadatoare încă din prima decadă a lunii noiembrie 1916, precum și aspecte privind lupta de rezistență a maselor largi populare împotriva ocupanților.

Județul Gorj, așa cum era el prezentat în „Expunerea situațiunii județului Gorj pe exercițiul 1915–1916”, era așezat în partea de nord-vest a Olteniei, pe Valea Jiului și cuprindea în anul 1916 un oraș și un număr de 120 comune repartizate pe opt plăși (Bibeuști, Brădiceni, Cărbunești, Hurezani, Novaci, Ocolu, Peșteana și Turcenii) avînd o suprafață totală de 4800 km.p. Prin străpungerea liniei de apărare a armatei române la

4 noiembrie 1916, lipsită complet de rezerve, armatele germane și austro-ungare cuceresc întreg teritoriul acestui județ, înaintând mai departe spre Craiova și Drăgășani.

Județele, organizare administrativ-teritorială românească, au fost înlocuite cu districtele militare conduse de comandatură. Județul Gorj făcea parte din cel de-al doilea district militar al teritoriului Administrației militare (Gebiet der Militär Verwaltung).² Existau în cadrul districtului militar Gorj două comandaturi de etapă și anume, comandatura de etapă 264 germană cu sediul la Tg.-Jiu, cuprindea partea de nord a județului și comandatura de etapă austro-ungară (Kaiserliche und Königliche – Kommandatur = K.U.K. = Comandatura de etapă regală și imperială) cu sediul la Petrești (Bărbătești),³ cuprindea partea de sud a județului. Aceste comandaturi de etapă aveau drept scop exploatarea intensă a resurselor economice din zonele respective, menținerea ordinii și asigurarea circulației, controlul asupra populației civile și militare, administrarea telefoanelor și poștei, a căilor ferate, drumurilor și podurilor, precum și a tuturor bunurilor agricole, industriale, miniere sau silvice din teritoriul ocupat.

Din punct de vedere administrativ etapele militare apar ca elemente noi, specifice situației militare de ocupație, ele cuprinzând 3-4 plăși. Aceste etape militare dispuneau de un aparat militaro-instituțional complex, necesar ducerii la îndeplinire a scopurilor urmărite de ocupații.

Una din consecințele imediate ale ocupării teritoriului gorjean de către armatele invadatoare a fost dezorganizarea sistemului instituțional românesc. Administrația, după cum am arătat mai sus, a fost în cea mai mare parte înlocuită cu cea de ocupație, iar restul subordonată și controlată direct de ocupații.

Învățămintul a fost complet dezorganizat, localurile fiind transformate în spitale sau grajduri pentru unitățile de cavalerie ale forțelor de ocupație, altele fiind chiar distruse. La toate acestea se adaugă lipsa de cadre didactice care erau mobilizate, arestate sau ucise.

Și locașurile de cult au avut de suferit de pe urma ocupației străine, devastări și profanări. Astfel mănăstirile Lainici și Polovragi au fost transformate în grajduri, iar mănăstirea Tismana în închisoare pentru patrioții români.

Dar principalul scop al Administrației militare din România îl constituia „...utilizarea economică maximă a teritoriului

administrat în profitul Germaniei..."⁴ cum era arătat în ordinul nr. 26280/1917 emis de mareșalul von Mackensen. Se trece la exploatarea în mod sistematic a resurselor solului și subsolului românesc ocupat.

În acest sens s-a interzis comerțul cu produse agro-alimentare trecându-se la recenzarea lor. Produsele de primă necesitate se distribuiau pe bază de cartelă. Se trece la rechiziționarea de animale, păsări, ouă, cereale, băuturi alcoolice etc.

Pădurile, una din cele mai importante bogății ale județului, (189 352 ha reprezentînd cca. 50% din suprafața județului) sînt devastate nemilos. Pentru aceasta a fost înființat un oficiu economic pe lângă comandatura districtului (județ) și două oficii secundare pe lângă fiecare comandatură de etapă, iar în cadrul acestora au luat ființă servicii silvice speciale încadrate cu personal militar german.⁵ S-a trecut la exploatarea, cu toate mijloacele posibile a tuturor esențelor lemnoase întîlnite pe teritoriul județului. Sînt folosite pentru prelucrare cele 115 fărâștraie și cele 7 fabrici de lemnărie existente în județ.⁶ Alături de acestea s-au constituit societățile „Parîngul” cu sediul în Novaci și „Codrul” cu sediul în Baia de Fier,⁷ care aveau drept scop devastarea pădurilor gorjene în folosul ocupanților.

Și subsolul Gorjului a prezentat interes pentru forțele de ocupație. Exploatarea cărbunelui (antracitul și grafitul), a pietrei de var și a pietrei de construcție a revenit secției a XII-a din cadrul Statului Major economic care și-a început activitatea în ianuarie 1917. S-au luat măsuri energice în vederea accelerării ritmului de producție.

Antracitul, cel mai bun cărbune sub raport caloric (8000 calorii) și cel mai rar, se extrăgea de la Schela, sub muntele Buliga, singura mină de acest fel din România. Ocupanții au pus sub „...administrație forțată exploatarea minei... numind sechestrul asigurător pe locotenentul german Dr. Josef Robert Braner...”, iar ca director al minei este numit locotenentul L. Petrak „...înconjurat de un numeros stat major de funcționari militari”.⁸

Mina fusese ocupată prin surprindere, de către armata germană, încă din noaptea de 13/14 octombrie 1916, extragerea antracitului de către ocupanți în mod irațional, durînd pînă la sfîrșitul lunii octombrie 1918, adică mai mult de doi ani.

Semnificativ, în sensul exploatării nemiloase a rezervelor de cărbune cît și a pagubelor pe care le-au pricinuit minei, este raportul proprietarilor din 1918, intitulat „Pagube la mina de

cărbuni antracit Schela – societate în nume colectiv”. Din acest raport aflăm că „...Inamicul a ridicat întreaga cantitate de cărbune de la șantier și depozitul aflat la staționarea gării Tîrgu-Jiu... fără a se plăti vreun ban sau a ne livra vreun ban... La 1 mai (1918 n.n.) ne dedese în primire galeriile însă tot sub controlul personalului de mai sus care ne-a rechiziționat toți cărbunii extrași în timpul a 6 luni cca. 60 vagoane pentru care nu ne-a plătit decît suma de 23 000 lei. În tot timpul cît inamicul a exploatat mina (sau cît a speculat-o) nu au avut voie nici unul din... proprietarii minei de a călca pe șantierul exploatării minei și... nu ne-a lăsat nici o urmă de registre... În tot timpul exploatării galeriilor în modul cel mai barbar scoțind cărbuni numai de la suprafață... numai cu scopul de a extrage cît mai mult cărbune... din care cauză galeriile care ne dau cca. 200 vagoane anual, acum nu ne mai dau decît cel mult jumătate.”⁹

Aceleași măsuri abuzive le-au luat ocupanții străini și în ceea ce privește exploatarea grafitului de la Baia de Fier. Prin ordonanța nr. 460 din 6 aprilie 1918 se concesiona inginerului german de mine, dr. Heinrich Stuchlik din Traustein (Bavaria) exploatarea minereului pe o durată de 75 de ani.¹⁰

Un interes deosebit au acordat cotropitorii și depistării și valorificării azbestului din partea nord-vestică a Tîrgu-Jiului. Această exploatare irațională a resurselor minerale a provocat mari prejudicii materiale economiei naționale.

Așa cum am arătat mai sus, se interzice de către forțele cotropitoare comerțul cu anumite produse alimentare și chiar tăierea de păsări de curte. În acest sens ordonanța din 19 mai 1918 arăta: „... Contravențiuni premeditate (sic!) sau din imprudență se pedepsesc cu amendă de la 1 000 lei și cu închisoare pînă la 3 luni sau cu una din aceste pedepse. Afară de aceasta se poate pronunța și confiscarea păsărilor de curte aflătoare încă. Prăvăliile și birturile se mai pot aștepta în caz de contravențiune la închiderea stabilimentului lor”. Urmează un adaos al Comandaturii de Etapă 264 semnat de maiorul Sauer, comandantul acesteia, prin care se arată că, „Ordonanța de mai sus se aduce prin aceasta la cunoștința populațiunei” (Gorjului).¹¹

Sectorul zootehnic al județului a fost sărăcit cu peste 17000 oi și 9500 porci.¹²

Exploatarea tuturor sectoarelor economiei județului, de către ocupanți, a dus la agravarea situației maselor populare

prin creșterea inflației și sărăcirea generală. Concludent este faptul că numai în decurs de o lună, după cum se arată într-un ordin bilingv germano-român al Comandaturii de etapă 264 din 25 februarie 1918, „Prețul maximal de 10 bani pentru un ou fixat prin ordinul Comandaturei de etapă din 28.1.18. se urcă la 12 bani”.¹³

Se observă și lipsa unor produse de strictă necesitate pentru populația orașului Tîrgu-Jiu. Astfel, printr-o încunoștințare a primăriei orașului se arată că, „...în conformitate cu dispozițiile luate de Administrația Militară din România, populația civilă a orașului își poate procura cantitatea de cărbuni de piatră de care au necesitate pentru încălzit...”. Doritorii se prezentau la primărie pentru a plăti cărbunii, după care primeau un bon pentru cantitatea plătită care va purta mențiunea „Cărbuni plătiți”. Cu acest bon se prezentau apoi la Biroul ofițerului de mină german spre a fi vizat și abia după aceea se duceau la „depozitul de la gară, de unde li se va elibera cantitatea de cărbuni prevăzută în bon. Prețul cărbunilor a fost fixat la lei 80, mia de kgr”. Semnează primarul Tîrgu-Jiului, C. Bălanescu și secretarul Gh. Cornicioiu. Este datată la 20 decembrie 1917.¹⁴

Printr-o altă încunoștințare din 15 martie 1918, semnată de maiorul Sauer comandantul Etapei 264 și de locotenentul și ofițerul administrativ Gruetzner, se anunța că „...în curînd va sosi săpun de obraz pentru populația orașului, 50 grame de cap cu prețul de 15 bani... și 30 bani 100 grame care se va distribui. Săpunul se poate obține cu plată contra arătării Ausweisului-Personal și al cartelei de pîine la magazia Comandaturei (cazarma Artileriei). Timpul de vînzare este de la 3-5 p.m. ...Săpunul este destinat numai pentru întrebuințarea personală, de aceea se oprește orice comerț cu acest săpun. Contravenienții vor fi pedepsiți cu amendă pînă la 500 lei sau cu 3 luni închisoare după alegere sau împreună”.¹⁵

Ca urmare a rechizițiilor, abuzurilor, terorii, devastărilor și jafurilor nivelul de trai al populației românești a scăzut simțitor. Amenzile, bătăile, schingiuirile și închisoarea au agravat și mai mult această situație, ceea ce a dus la creșterea acțiunilor de rezistență a populației cotoprite. Manifestările de împotrivire față de regimul de ocupație au îmbrăcat diferite forme și în județul Gorj: împotrivirea la rechiziții prin

ascunderea animalelor și produselor, uneori chiar fățiș, organizarea unor îndrăznețe acte de sabotaj, utilizarea proclamațiilor sau manifestelor în scopul mobilizării maselor la diferite forme de luptă, nesupunerea la muncile forțate și chiar lupta de partizani. La aceste acțiuni de rezistență au participat toate clasele sociale de pe teritoriul județului: țărani, intelectuali, muncitori, militari rămași în spatele frontului dușman, care au adoptat o strategie și tactică conformă cu împrejurările concrete.

În acest sens este binecunoscută acțiunea grupului de partizani, înființat și condus de învățătorul din satul Valea cu Apă, comuna Fărcășești, județul Gorj, sublocotenentul Victor Popescu, care a acționat pe teritoriul județelor Gorj și Mehedinți, din noiembrie 1916 și până în vara anului următor. Rămânând în spatele frontului dușman el a mobilizat pe soldații răzleți ca și populația civilă și chiar pe unii prizonieri evadați (mai ales italieni) în vederea formării unei puternice grupe de partizani cu care să se opună ocupanților. El s-a adresat populației și soldaților prin înflăcărate și mobilizatoare proclamații, multiplicare și difuzate printre locuitori. Astfel, într-una din primele sale proclamații, se spunea: „Fraților români! Soldaților! Veniți cât mai curînd în pădure la șefii voștri care își fac datoria”, îndemnîndu-i să aibă „...inima și curajul strămoșilor noștri spre a ne apăra țara. Vă așteptăm, soldați și români. Victor Popescu Sbl. și statul său major”. O altă proclamație se adresa soldaților „...de toate categoriile!” arătînd că „...Eu, ofițerul vostru vă ordon ca fără nici o întîrziere să vă prezentați la statul meu major în pădure, pentru ca împreună cu ofițerul vostru să luptați și să vă faceți datoria față de țară. Nu uitați că ați jurat a fi credincioși țării și drapelului nostru care a filfiit peste Carpați... Gîndiți-vă că jurămîntul, care e sfînt trebuie ținut în orice împrejurări... căci de nu veți da ascultare acestui ordin ce vi se dă în numele Țării românești... și va veni odată vremea cînd fiecare va trebui să dea socoteală de faptele sale. Cei ce nu se vor supune ordinului de față, vor fi considerați ca niște lași, dezertori și trădători, și-și vor lua răsplata după merit”.

Într-o altă proclamație din primăvara anului 1917 se arată: „Trăim timpuri grele și vom trăi și mai rău dacă nu ne vom uni. Deșteptați-vă și înviați odată, cum a înviat și codrul. Arătați fiecare din voi că mai aveți sînge românesc în

vinele voastre. Puneți mîna pe coase, topor, sapă și pari și cîntați veșnica pomenire dușmanului care ne batjocorește femeile și fetele noastre, ne ia hrana și laptele de la gura copiilor. Decît prizonieri și schingiuiți și cu familiile batjocorite de dușmani, mai bine la codru cu arma în mînă, făcîndu-ne datoria pentru țară ca strămoșii noștri, sau să murim”.

Altă proclamație îndemna populația să-și unească forțele și să-i atace pe cotropitori, „...Ori unde îi prindeți, puneți-le mirul sau vestiți-ne pe noi care știm să le cîntăm veșnica pomenire”.

Autoritățile militare de ocupație n-au întîrziat să riposteze. În acest sens sînt emise mai multe ordonanțe, printre care cea din 25 februarie 1917 privind „...predarea armelor și a munițiilor”, care reia pe cea din 6 noiembrie 1916 și se adresează „...Populațiunii și cu deosebire militarilor români demobilizați...”, cărora „...li se atrage din nou atențiunea asupra acestor dispozițiuni...”. Cei ce nu se supuneau erau amenințați cu închisoare „...de nu mai puțin decît un an sau cu recluziune, după împrejurări cu moartea...”. În continuare se arăta că dacă și după scurgerea termenului de o săptămînă de la publicarea acestei a doua ordonanțe „...s-ar mai găsi arme și munițiuni, atunci nu numai posesorul va fi judecat și pedepsit fără menajament, ci și comunele, în a căror circumscripțiune se află armele și munițiunea, vor fi supuse la amenzi pînă la 50.000 lei pentru fiecare caz în parte”.¹⁶

Într-o altă ordonanță din 11 ianuarie 1917, „Relativă la ascunderea militarilor și agenților dușmani” forțele de ocupație căutau prin toate mijloacele să împiedice formarea grupurilor de partizani, așa cum organizase sublocotenentul Victor Popescu. Cei ce nu se predau erau pedepsiți cu moartea. Articolul 3 al ordonanței arăta că „...Tot aceleași pedepse se vor aplica aceluia care intenționat dă ajutor unei asemenea persoane, dîndu-i adăpost, îmbrăcăminte sau hrană, sau ajutînd-o în alt mod spre a ascunde (sic!) domiciliul său”.

Cu toate că numeroase persoane bănuite de legături cu grupul condus de Victor Popescu au fost ridicate de autoritățile germane, închise, supuse la torturi și chiar împușcate (cele 10 persoane condamnate la moarte la Turnu-Severin și executate la 11 iulie 1917), lupta grupului de partizani din Gorj și a populației civile nu a putut fi stăvilită. Grupul de rezistență condus de Victor Popescu a continuat lupta, folo-

șind pădurile ca adăpost și loc de refugiu, bucurându-se de sprijinul și colaborarea locuitorilor din satele Negomir, Roșia de Jiu, Peșteana de Sus, Bolboși, Ohaba-Jiu, Rovinari, Raci, Stejerei, Urdari, Fărcășești, Broșteni (Plopșor), Brădet, Runcurelu, Covrigi, dând lovituri îndrăznețe forțelor de ocupație. Pe crucea eroului gorjean, mort în 1967, este incizat în piatră: „Aici zace Victor Popescu... spaima nemților... care a ucis peste 80...”. Administrația militară din România emite o ordonanță prin care „...Se aduce la cunoștință că pentru crime săvârșite împotriva autorităților militare germane și austro-ungare, supusul român Victor Popescu din satul Valea cu Apă, județul Gorj se pune sub urmărire”. Pentru prinderea sau denunțarea lui se acorda o recompensă la început, de 10.000 lei, apoi urcă la 30.000 și apoi la 50.000 lei. Se arăta că „...Orice comunicare se va face la poliția militară locală...”. Semnează comandantul districtului Gorj, colonelul Kupper.

Pentru a intimida populația românească forțele de ocupație au executat pe învățătorul Nicolae Popescu, fratele lui Victor Popescu, căsătorit în satul Covrigi, împreună cu alți 9 fruntași ai satelor de pe Jilțuri, alții 4 murind din cauza schingiuirilor, pentru sfânta învinuire că și-au iubit patria și libertatea mai presus decât însăși viața și familia. Au fost „...osîndiți la moarte pentru trădare în timp de război...” notarul Constantin Cojocaru din Negomir, Mihai Cernăianu din Horăști, Ilie Giumanca din Grozești, Stancu Croitoru din Grozești, Tudor Ungureanu din același sat, Nicolae Marcu din Drăgotești, primarul Petre Vilceanu din Bolboși, notarul din același sat Ion Brăescu, Ion Noroceă tot din Bolboși și învățătorul Nicolae Popescu din Covrigi. Tot atunci au mai murit în închisoarea din Turnu-Severin, ori imediat ce au venit acasă, din cauza schingiuirilor încă patru: Domnica N. Popescu din Covrigi, soția învățătorului amintit, de pe urma căroră au rămas orfani 6 copii între 18 și un an, din care cel mai mare, Ion, fusese dat ca luptător în armata partizanilor, Ion Ispas din Covrigi, Gh. Bejenaru din același sat și Pătru Șoșoi, negustor din Șiacu-Slivilești. În dirzele încheștări cu dușmanul, au căzut eroic în luptă partizanii: studentul Ion Prunesco, plutonierul Ion Gheorghe, cîțiva italieni atașați partizanilor precum și mulți alții.¹⁷

Deși acțiunea inițiată de Victor Popescu a reușit parțial, neîmbrăcînd un caracter de masă, aceasta și din cauza in-

tervenției brutale a forțelor de ocupație, totuși mișcarea a avut o importanță deosebită, situându-se printre cele mai îndrăznețe și puternice forme de luptă ale populației românești vremelnice cotochite, împotriva ocupanților.

După multe peripeții, sublocotenentul Victor Popescu străbătând întreg teritoriul ocupat, ajunge în cele din urmă în pozițiile românești din Moldova la 1 aprilie 1918.

După cum arătam mai sus, lupta de rezistență a populației românești împotriva ocupanților a îmbrăcat și alte forme. Astfel, conform unui raport din 1919, primarul orașului Tîrgu-Jiu semnalează împușcarea la 3 septembrie 1917, ora 5,35 dimineața, în cazarma de artilerie din Tîrgu-Jiu a cetățenilor Ion Vișan, Nicolae Coandă și transilvăneanul Ștefan Kiss „...prinși în fiare la mîini și picioare...”,¹⁸ probabil pentru o faptă „gravă” împotriva forțelor de ocupație.

La rîndul său, prefectul județului Gorj raporta organelor ierarhice superioare că : „Ion Tiploi, notarul comunei Urdarii de Sus, Ion Vârjoc din comuna Rășina, Marin C. Gordin din Scoarța, Ion Cocheci din Budieni au fost împușcați, iar Constantin Vulpe, țaran din comuna Crețești și Ion Băluțoiu din Negoiești au fost omorîți prin bătaie pentru că s-au opus la rechiziții”.¹⁹ În același raport găsim că : „Petre Opreșoru din Mușetești a fost omorît cu baioneta” de patrurile germane ; Matei Lărgeanu (din Crasna, veteran de la 1877) a fost găsit mort în casă, „...după ce fusese ars pe sobă de către soldații germani și austro-ungari...” pentru că luptase cu arma în mîna în septembrie–octombrie 1916 ; Ene Săvescu, de 85 de ani, „...a fost împuns cu baioneta și pe urmă aruncat mort afară din casă”.²⁰ Prin lovituri de ciomege au fost uciși unii locuitori din comunele Broșteni (Plopșoru), Urdarii de Jos, Alimpești, Turceni și au fost sfîșiți cu baioneta un locuitor din Bălănești și altul din Mușetești, iar 3 locuitori din comuna Ștefănești au fost mutilați și apoi împușcați.

Persoanele suspecte de activitate favorabilă armatelor române și de atitudine dușmănoasă față de armata germană sau austro-ungară, au fost arestate și internate în închisori și lagăre. Numai în lagărul de la Tismana au fost reținuți 46 de ostateci olteni de diferite profesii, mulți și din Gorj, în perioada 1 mai – 6 octombrie 1917, după care, unii au fost eliberați, iar pe alții „...i-au expatriat în Bulgaria, în două tabere, sub numele de ostateci, la Troian și criminali politici la Filipopoli...”.²¹

La Tîrgu-Jiu au fost arestate mai multe persoane, apărători ai oraşului din memorabila zi de 14 octombrie 1916, pentru motivul că au luptat pentru apărarea gliei strămoşeşti. De altfel, numărul total al celor arestaţi în Gorj în timpul ocupaţiei a fost de 517 persoane,²² multe din ele fiind duse în lagărele din Ungaria şi Germania.

În pofida măsurilor represive luate de administraţia militară, în ideea prevenirii lor, şirul cazurilor de nesupunere a populaţiei din teritoriul vremelnic ocupat poate fi continuat cu exemple din întreg judeţul.

Aceste acte de rezistenţă împotriva ocupanţilor, pe care le-am enumerat mai sus şi la care s-ar mai putea adăuga şi altele tot atât de semnificative, fac dovada unor acţiuni pline de dîrzenie şi bărbăţie a locuitorilor judeţului Gorj, ca de altfel a întregii populaţii româneşti, în condiţiile regimului aspru de ocupaţie.

Dorinţa de libertate a poporului român, convingerea că trebuie să trăiască liber într-o Românie întregită şi independentă l-au îmbărbătat în notărea lui de a rezista pînă la izbînda deplină asupra invadatorilor germani şi austro-ungari.

N O T E

¹ *Expunerea situaţiei judeţului Gorj pe exerciţiul 1915—1916*, pp. 5—6.

² Revista „Rumanien in Wort und Bild“ nr. 3/1917, 26 mai, p. 13.

³ Idem.

⁴ *Ministerul de externe, fond „Paris“, dosar 815/1916—1920*, nepaginat.

⁵ Emil Răcilă, *Contribuţii privind lupta românilor pentru apărarea patriei în primul război mondial, 1916—1918*, Editura ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1981, p. 173.

⁶ *Situaţiunea judeţului Gorj, pe exerciţiul 1914—1915*, f. 12.

⁷ *Arhiva Istorică Centrală, fond Ministerul Industriei şi Comerţului, dosar 105/1918*, f. 162 şi dosar 114/1917, f. 51.

⁸ *Arhivele Statului Dolj, Inspectoratul minier Craiova, dosar 6/1918*, f. 165—167.

⁹ Idem.

¹⁰ *Colecţia ordonanţelor germane, ordonanţa nr. 460/6-IV-1918*.

¹¹ *Colecţia ordonanţelor germane, Ordonanţa nr. 26929, tipărită în Tipografia N.D. Miloşescu din Tîrgu-Jiu*.

¹² *Ministerul de Externe, fond „E-2“, dosar 174/1918—1919*, f. 167.

¹³ *Ordinul Comandaturii de etapă 264 din 25 februarie 1918*, tipărit în tipografia Miloşescu.

¹⁴ *Colecţia ordonanţelor germane, Incunoştinţarea din 20 decembrie 1917*.

¹⁵ *Colecţia ordonanţelor germane, Incunoştinţare din 15 martie 1918*.

- ¹⁶ Colecția ordonanțelor germane, Ordonanța nr. 4/1917.
¹⁷ Adrian Em. Popescu din satul Covrigi (mss. din 25 decembrie 1974 în colecția Muzeului județean Gorj).
¹⁸ Arhivele Statului Gorj, Primăria Tîrgu-Jiu, dosar 27/1917, nepaginat.
¹⁹ Arhivele Statului Craiova, Dosar 32/1918, f. 82.
²⁰ Idem, f. 83.
²¹ Arhiva mănăstirii Tismana, Registru de vizitatori 1910—1949.
²² Arhibald, *Impresii din timpul ocupației. Note de om necăjit*, vol. III, București, 1923, p. 90.

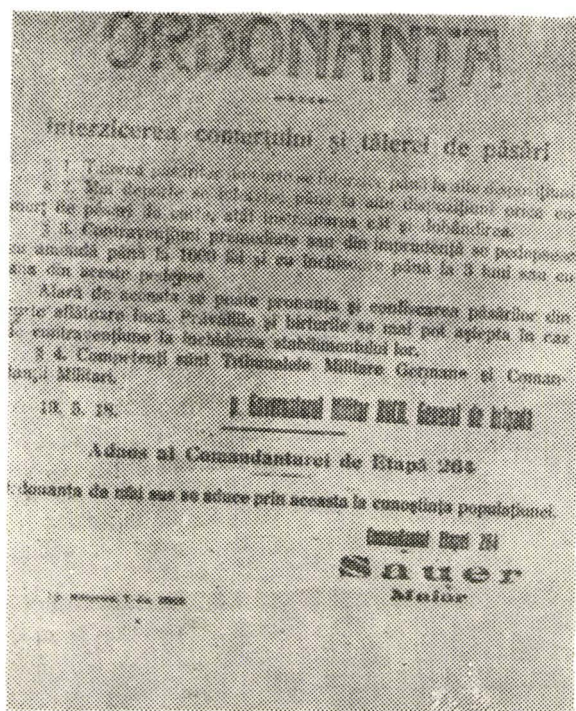

Foto 1. — Ordonanța Comandaturii de etapă 264

Etappen-Kommandantur 264

Der mit Etappenkommandantur-Befehl von 21. 1. 18 für Eier festgesetzte Höchstpreis von 10 Bani per Stück, wird hiermit auf 12 Bani erhöht.

Prețul maximal de 10 bani pentru un ou fixat prin ordinul Comandanturii de etapă din 28. 1. 18 se urcă la 12 bani.

Tg-Jiu, 25. 2. 18.

SAUER

Major u. Et. Kommandant.

Ep. F. D. Kämpen, T.-No 36765

Foto 2. — Ordin bilingv al Comanda'turii de etapă 264

INCUNOȘTIINTĂRE

Se aduce la cunoștința generală că în conformitate cu dispozițiile luate de Administrația Militară în România, populația civilă a orașului își poate procura cantitatea de cărbuni de piatră de care au nevoie pentru încălzit după îndeplinirea următoarelor formalități.

Doritorii de asemenea cărbuni se vor prezenta la Primăria, unde după ce vor achita costul respectiv, vor primi un bon pentru cantitatea plătită care va purta următoarea observație „Cărbuni plătiți”.

Cu acest bon după ce se vor prezenta mai întâi la Biroul ofițerului de mină spre a fi vizat, se vor duce apoi la depozitul de la gară, de unde li se va libera cantitatea de cărbuni prevăzută în bon.

Prețul cărbunilor a fost fixat la lei 80, mie de kgr.

Primar, C. BALANESCU.

Secretar, Gh. Cornilescu.

No. 2152

1917, Decembrie 20

Ep. F. D. Kämpen, T.-No 36865

Foto 3. — Încunoștințare a primăriei orașului Tg.-Jiu din 20 decembrie 1917

PROCLAMAȚIE

Gratiilor române! Soldaților!

Veniți, ești mai curând în joc
 la sefa noastră cum în fec dăvia
 La via dea Dumnezeu în via
 în curajul chinurilor noastre
 a ne apăra țara
 Să neptăm, soldați în domeniul

Victor Popescu 1918
cu statul său român

Foto 5. — Proclamație a sublocotenentului Victor Popescu

INCUNOȘTINTARE

În curând va sosi săpun de obraz pentru po-
 pula orașului, 50 grame de cap cu prețul de
 15 bani pentru o bucată de 50 grame și 30 bani
 100 grame care se va distribui.

Săpunul se poate obține cu plată contra ar-
 terei Auswelsului Personal și al cartei de păine
 la magazinul Comandamentului (Cazarma Artilei)
 timpul de vânzare este de la 3-5 p. m. în
 fiecare distribuție se va mai înșirina.

Săpunul este destinat numai pentru întrebuin-
 țarea personală, de aceea se oprește orice co-
 mernț cu acest săpun.

Contravenienții vor fi pedepsiți cu amendă
 până la 500 Lei sau cu 3 luni închisoare după
 alegere sau împreună.

Târgu-Jiu, 13. 4. 1918

Comandantul Regal 241

GRUETZNER SAUER

Măster.

Imprimăria de la Buzău

10. 10. 1918. 1. 10. 1918

Foto 4. — Incunoștințare a Comandaturii germane din 15 martie 1918

Foto 10. — Ordonanță a Administrației militare
germane privind prinderea lui Victor Popescu